

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ю.І.МАЛИК, старший викладач,
Національний університет харчових технологій
E-mail: mui_27@ukr.net
ORCID: ID 0000-0002-3295-5771

Анотація. Сьогодні українське суспільство живе в умовах трансформацій чи не всіх сфер життя. І в цих умовах виникає потреба у висококваліфікованих фахівцях, які б результативно здійснювали управління суспільними процесами. Відповідно виникає необхідність якісної підготовки сучасних фахівців публічного управління та адміністрування. Реформи та інституційні перетворення у сфері освіти супроводжуються також значними змінами у навчальному процесі вищої школи.

У статті розглянуто методика, яка дозволяє формувати і розвивати комунікативну культуру майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі їх професійної підготовки. Досліджено методи, засоби, а також організаційні форми навчання, які визначаються змістом навчальних дисциплін. Визначено вплив застосування вказаних методик на формування комунікативної культури студентів вищих навчальних закладів, які здійснюють професійну підготовку фахівців у сфері управління.

Комунікативне спрямування навчальних занять у вищих навчальних закладах повинно полягати у зміні співвідношення теоретичної і практичної підготовки. У статті доведено, що професійна підготовка повинна базуватися не лише на поглибленому вивченні та засвоєнні теоретичних знань з різнобічних дисциплін, які є необхідними для тієї чи іншої діяльності, але й на практичному оволодінні тими вміннями і навичками професійної діяльності, яких вимагає сучасний рівень розвитку суспільства.

Ключові слова: методика, навчальні заняття, комунікативна культура, професійна підготовка, фахівці публічного управління та адміністрування

Актуальність. В умовах реформування загальнонаціональної системи в цілому особливої значущості набуває проблема істотних змін професійної підготовки фахівців різноманітних галузей у навчальному процесі вищих навчальних закладів України. Ці зміни спрямовані на забезпечення високого рівня підготовки майбутніх фахівців відповідно до сучасних світових вимог і стандартів освіти.

Конкурентна спроможність фахівця публічного управління та адміністрування на сучасному ринку забезпечується не тільки фаховими знаннями, але і сформованістю певних ключових вмінь та навичок, таких як уміння спілкуватись в багатокультурному середовищі, уміння працювати в колективі, уміння домовлятися, уміння розробляти управлінські програми та виконувати.

Майбутні фахівці публічного управління та адміністрування серед широкого кола предметів загальної освітньої підготовки, які вивчаються у вищому навчальному закладі, особливо потребують підготовки до інтенсивних

комунікативних процесів, які складають основу їх майбутньої діяльності. Тому однією з головних цілей системи професійної підготовки майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування є формування і розвиток у них комунікативної культури. Необхідність розвитку комунікативної культури майбутніх управлінців зумовлюється, перш за все, тим, що їх професійна діяльність здійснюється головним чином через комунікативні процеси. Якість здійснення цих процесів безпосередньо впливає на якість здійснення загальної управлінської діяльності. Вміння підготувати і провести ділові зустрічі, засідання, наради, вміння формулювати вимоги, вміння управляти конфліктними ситуаціями і т. п. свідчать про готовність фахівця здійснювати вербальні види управлінської діяльності на якісному рівні. Вміння правильно і відповідно до стандартів складати ділові документи (службові листи, довідки, угоди, розпорядження, накази, постанови, положення, інструкції і т.п. – все це складає основи культури ділової комунікації, що у свою чергу, є головною складовою комунікативної культури фахівців публічного управління та адміністрування. Високий рівень комунікативної культури молодих фахівців у сфері публічного управління є необхідною умовою не лише для підвищення якості управлінських та адміністративних послуг, але й для зміцнення цілісності суспільства і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні теоретично-методичні розробки у вищій школі досліджувалися такими вітчизняними науковцями як С.Архипов, Н.Булгакова, А.Бойко, О. Глузман, Л. Гурч, І. Дичківська, О.Іванов, О. Михайличенко, В. Нагаєв, В. Ортинський, В.Рахманов, О.Резван, В.Семиченко. Впровадження активних методик у вищій школі висвітлюється у працях Г. Бордовського, Н. Дідик, Л. Пироженко, О.Пошетун, Г. П'ятакової, Л.Шепелевої та ін.

Вчені зазначають, що інноваційні (активні та інтерактивні) методи навчання сприяють покращенню процесу засвоєння теоретичних знань і набуття професійних вмінь і навичок майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки.

Мета дослідження полягає у вивченні методів навчання, які сприяють формуванню та розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах.

Матеріали та методи дослідження. Відповідно до поставленої мети під час дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи, як теоретико-методологічний, порівняльний, інтерпретація наукових праць, а також метод узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Поняття комунікативної культури фахівців публічного управління та адміністрування включає такі компоненти: пізнавальний (знання мови, знання основ комунікації та її особливостей, знання вербальних і невербальних засобів комунікації та ін.), особистісний (комунікативні якості особистості, ціннісні орієнтації) та практичний (уміння організувати комунікацію та управляти нею). Усі ці компоненти взаємопов'язані, а навіть більше – взаємозалежні.

На нашу думку, успішне формування і розвиток комунікативної культури у студентів може здійснюватися шляхом застосування різних методів і форм навчання, які б сприяли якісній підготовці конкурентоспроможних компетентних фахівців публічного управління та адміністрування відповідно до потреб сучасного українського суспільства.

Ефективність професійної підготовки майбутніх управлінців суттєво залежить

від організаційних форм навчальних занять у вищих навчальних закладах. Як зазначають науковці, методами навчання є система способів, прийомів, засобів, послідовних дій викладача і студентів на заняттях, яка спрямована на досягнення навчальних, дидактичних і виховних цілей і завдань, тобто оволодіння знаннями, уміннями, навичками і досвідом виховання [1, с.71]. Вибір змісту та методик навчальних занять більшою мірою визначається формуванням педагогічної мети професійної підготовки, яка полягає у наданні студентам науково-теоретичних знань при вивченні загальносуспільних і спеціальних дисциплін, а також у формуванні у них практичних умінь та навичок майбутньої професійної діяльності. Особливу увагу необхідно звернути на вивчення дисциплін комунікативного спрямування. Серед таких дисциплін особливу увагу заслуговують курси «Основи ділової комунікації», «Ділова українська мова», «Ділова іноземна мова», «Мистецтво ділового спілкування», «Основи комунікативної культури управлінця», «Основи професійно-мовленнєвої культури», «Основи ораторського мистецтва» та ін. Рівень володіння комунікативним вміннями та навичками фахівцями публічного управління та адміністрування не завжди відповідає потребам їх професійної діяльності у зв'язку з недостатньою увагою до важливості комунікативних складових загальної управлінської культури під час професійної підготовки. Тому гостро постає необхідність комунікативного спрямування навчального процесу, що передбачає формування і розвиток різноманітних видів мовленнєвої діяльності майбутніх управлінців також і на заняттях з фахових дисциплін. Практичні завдання повинні бути спрямовані на розвиток їх комунікативної культури, а також повинні сприяти глибшому усвідомленню соціального призначення фаху управлінця.

У процесі вивчення зазначених дисциплін необхідно також здійснювати підбір методів навчання, їх структури і функції з урахуванням характеру змісту дисципліни. Розглянемо деякі особливості вивчення дисципліни «Основи комунікативної культури», яка все більше стає невід'ємною складовою навчальних програм підготовки майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування. Мета зазначеної дисципліни полягає у теоретичному та практичному оволодінні основами комунікативної культури майбутніми управлінцями різних галузей. Структура дисципліни складається з декількох етапів: вивчення теоретичної концепції комунікативної культури, вивченням основ ділового спілкування (дискутивної-полемічної комунікації, вербальної і невербальної комунікації, ораторського мовлення) та оволодіння практичними навичками ефективної ділової комунікації. Після вивчення дисципліни студенти повинні оволодіти такими навичками:

- добре орієнтуватися у комунікативних ситуаціях;
- обирати адекватні засоби, форми і прийоми ділової комунікації;
- правильно, логічно та переконливо виражати свої думки;
- налагоджувати продуктивні взаємини на різних рівнях (з колегами, керівництвом, підлеглими);
- володіти вербальними та невербальними засобами ефективної комунікації;
- уміти практично використовувати навички проведення нарад, засідань, публічного виступу, доповіді, презентації і т.п.

Відповідно до поставлених завдань виникає необхідність вибору організаційних форм і методів навчання майбутніх управлінців з метою формування навичок практичного застосування технологій успішної ділової комунікації. Найбільш поширеними організаційними формами навчання у вищих

навчальних закладах є лекції, семінари, практичні заняття, тренінги. Та чи інша форма вимагає особливих підходів до визначення методів навчання.

Для формування і розвитку комунікативної культури використовуються різноманітні методи, такі як система вправ і завдань, бесіда, парна або групова робота, самостійні дослідження, проекти. Викладачеві важливо чітко окреслити які основні форми навчальної комунікації та види навчальної діяльності доцільно використовувати на заняттях. Такими основними формами є:

- діалогічні: бесіда, відповіді на запитання, дискусія, бліц-турнір;
- монологічні: вислови, розповідь, повідомлення, аргументація, відгук,

доведення і спростування.

Сформована комунікативна культура майбутнього фахівця публічного управління та адміністрування робить реальним його професійне зростання і самореалізацію. Майбутні управлінці мають бути готові до різнобічних ділових контактів, які ґрунтуються на засадах взаємоповаги, підтримки, справедливості та об'єктивності.

Потреба майбутніх управлінців у набутті необхідних практичних умінь та навичок стає підґрунтям вибору інноваційних методів професійної підготовки. Сучасні методи активного і інтерактивного навчання набувають все більшої значущості. Перш за все, при застосуванні цих методів активізується пізнавальна діяльність і розвиваються творчі здібності. На думку науковця Л.Гурч, ці методи спрямовані на вдосконалення навчального процесу у вищій школі, а також на трансформацію стереотипів навчальної роботи студентів у сторону набуття вмінь та навичок навчально-пізнавальної діяльності [2, с.152].

Все більшої популярності набувають тренінгові технології як організаційна форма навчання для формування та розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління, що дає змогу оцінити їх готовність до здійснення професійної діяльності. Тренінгами називають інтенсивні короткотривалі навчальні заняття, спрямовані на розвиток і систематизацію певних навичок, необхідних для виконання конкретних особистісних, навчальних чи професійних завдань у поєднанні з посиленням мотивації особистості стосовно вдосконалення роботи [8,с.2]. Отже, мета тренінгів полягає в переконанні майбутніх фахівців у важливості комунікативної складової професійної діяльності та потребі її постійного удосконалення.

При впровадженні методики моделювання студентам пропонується виконувати такі завдання, які передбачають вирішення проблем професійної спрямованості. Це метод, при якому здійснюється імітація певного управлінського процесу, і відбувається спеціально організована, зазвичай керована викладачем діяльність. На заняттях створюються умови, в яких майбутні управлінці отримують можливість аналізувати типові управлінські процеси і ситуації, а також приймати управлінські рішення і формувати рольову поведінку майбутнього управлінця. Метод моделювання створює можливість студентам оволодіти навичками виконання професійних завдань у змодельованих ситуаціях, і, таким чином, підготуватися до майбутньої професійної діяльності.

Ефективним методом навчання у професійній підготовці майбутніх управлінців є «кейс-метод» (розгляд випадків, ситуацій). На занятті студентами здійснюється аналіз реальних проблемних ситуацій професійної діяльності.

В основі інтерактивних методів навчання лежить взаємодія учасників навчального процесу. Використання таких методів дає можливість створити реальні життєві ситуації, які сприятимуть вивченню матеріалу і виробленню відповідної комунікативної поведінки.

Серед найбільш ефективних інтерактивних методів, які впроваджуються у процес вивчення комунікативно-спрямованих дисциплін, можна виділити дискусії («мозковий штурм» (*“Brainstorm”*), *круглий стіл “Roundtable”*; рольові ігри, під час яких підвищується активність студентів, регулюються міжособистісні відносини; творчі заходи (творчі завдання, проектні роботи), при виконанні яких реалізується креативне мислення та творчі здібності; мультимедійні проекти (презентації, відеопроєкти).

Метод «мозкового штурму» полягає у продукуванні якомога більшої кількості ідей вирішення проблемної ситуації за нетривалий проміжок часу.

Особливістю проведення «круглого столу» є те, що при певному розташуванні учасників (обличчям один до одного), складаються умови для підвищення їх активності, мотиваційна складова створює можливість залучення кожного учасника до обговорення.

Під час ділових ігор, студенти емоційно занурюються в процес цілеспрямованої ділової комунікації, що створює мотиваційний поштовх і у студентів підвищується професійний інтерес. Метод ділових ігор відбуваються у декілька етапів:

- підготовчий: виявлення проблеми, вивчення основних проблемних питань;
- організаційно-пошуковий: визначення зацікавлених сторін, пошук «одномумців», визначення основних комунікативних напрямків для вирішення проблеми;
- діяльнісний: прийняття запропонованих рішень та здійснення їх реалізації;
- заключний: обговорення та аналіз гри, що включає визначення рівня володіння певним набором вмінь та навичок здійснювати управлінську діяльність (вміння визначити актуальність проблеми, вміння добирати ефективні технології вирішення проблеми).

Використання інтерактивних методів навчання допомагають майбутнім фахівцям сформувати і розвивати відповідні комунікативні навички. Набуті теоретичні знання у процесі вивчення комунікативних і фахових дисциплін загалом застосовуються при впровадженні зазначених методик проведення навчальних занять. Слід також зазначити, що застосування вказаних методів повинно відбуватися у певній послідовності і взаємозв'язку.

Висновки і перспективи. Можна зробити висновок, що ефективність формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування залежить від цілеспрямованого пошуку шляхів удосконалення організації навчального процесу їх професійної підготовки, оптимального поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій, застосування дидактичних методів, прийомів, форм і засобів, які підвищують його результативність.

Методика навчання, яка є засобом, котрий дозволяє формувати і розвивати комунікативну культуру у процесі навчально-пізнавальної діяльності, значною мірою впливає на ефективність навчального процесу.

Потребує подальшого дослідження питання удосконалення запропонованих у статті методів формування і розвитку комунікативної культури майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. Також важливим завданням на майбутнє постає розроблення сучасної навчально-методичної літератури для вивчення комунікативно-спрямованих дисциплін у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців публічного управління та адміністрування.

Список використаних джерел

1. Булгакова, Н.Б., Рахманов В. О. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. [Текст] / Н. Б. Булгакова, В. О. Рахманов. —К.: НАУ, 2012. — 204с.
2. Гурч, Л. М. Впровадження інноваційних педагогічних технологій: вимоги сучасності [Текст] / Л.М. Гурч // Проб. і персп. розв. фін. системи України. — 2003. — Вип. 9. — С. 151–153.
3. Зязюн, І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи [Текст] / І. А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія]. — Глухів : РВВ ГДПУ , 2005. — С. 10-18.
4. Ніколаєнко, С. М. Наукові дослідження в університетах – визначальний чинник зростання якості освіти [Текст] / С. М. Ніколаєнко. – К. : Прок–Бізнес, 2007. – 176 с.
5. Ортинський, В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл] [Текст] / В.Л.Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472с.
6. Пометун, О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід [Текст] / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.
7. П'ятакова, Г. П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі: Навч.-метод. посіб. для студ. та магістр. вищої школи [Текст] / Г. П. П'ятакова, Н. М. Заячківська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 56 с.
8. Шепелева, Л. Н. Программы социально-психологических тренингов [Текст] / Л. Н. Шепелева. – СПб. : Питер, 2008. – 160 с.

References

1. Bulhakova, N.B., Rakhmanov, V. O. (2012). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli* [Method of teaching in high school: teaching. manual]. Kyiv, Ukraine: NAU, 204.
2. Hurch, L. M. (2003). *Implementation of innovative pedagogical technologies: the requirements of modernity: Problems and perspectives of Ukraine's financial system development*. Vyp. 9. — P. 151–153.
3. Ziaziun, I. A. (2005). *Filosofia postupu i prohnozu osvitnoi systemy* [Philosophy of progress and forecast of the educational system]. *Pedagogical skill: problems, searches, prospects*. Hlukhiv : RVV HDPU – P. 10-18.
4. Nikolaienko, S. M. (2007). *Naukovi doslidzhennia v universytetakh – vyznachalni chynnyk zrostannia yakosti osvity* [Research in universities - a determining factor in the growth of the quality of education]. *Prok–Biznes*, 176.
5. Ortynskyi, V.L. (2009). *Pedahohika vyshchoi shkoly* [Pedagogical of higher education]. *Tsentr uchbovoi literatury*, 472.
6. Pometun, O. Pyrozhenko L. (2002). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid* [Interactive Learning Technologies: Theory, Practice, Experience]. Kyiv, Ukraine, 135.
7. Piatakova, H. P. (2003) *Suchasni pedahohichni tekhnolohii ta metodyka yikh zastosuvannia u vyshchii shkoli* [The modern pedagogical technologies and methods of their application in high school]. Lviv, Ukraine: LNU imeni Ivana Franka, 56.
8. Shepeleva, L. N. (2008). *Prohrammy sotsyalno-psykhologhycheskykh trenynhov* [Programs of social psychological trainings]. SPb, Russia: Pyter, 160.

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ И АДМИНИСТРИРОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Ю.И. Малык

***Аннотация.** Сегодня украинское общество живет в условиях трансформаций почти во всех сферах жизни. И в этих условиях возникает потребность в высококвалифицированных специалистах, которые результативно осуществляют управление общественными процессами. Соответственно, возникает необходимость качественной подготовки современных специалистов публичного управления и администрирования. Реформы и институциональные преобразования в сфере образования сопровождаются также значительными изменениями в учебном процессе высшей школы.*

В статье рассмотрена методика, которая позволяет формировать и развивать коммуникативную культуру будущих специалистов публичного управления и администрирования в процессе их профессиональной подготовки. Исследованы методы, средства, а также организационные формы обучения, которые определяются содержанием учебных дисциплин. Определено влияние применения указанных методик на формирование коммуникативной культуры студентов высших учебных заведений, осуществляющих профессиональную подготовку специалистов в сфере управления.

Коммуникативное направление учебных занятий в высших учебных заведениях должно заключаться в изменении соотношения теоретической и практической подготовки. В статье доказано, что профессиональная подготовка должна базироваться не только на углубленном изучении и усвоении теоретических знаний по разным дисциплинам, необходимых для той или иной деятельности, но и на практическом овладении теми умениями и навыками профессиональной деятельности, которых требует современный уровень развития общества.

***Ключевые слова:** методика, учебные занятия, коммуникативная культура, профессиональная подготовка, специалисты публичного управления и администрирования*

METHOD OF COMMUNICATIVE CULTURE DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Y.I. Malyk

***Abstract.** Today Ukrainian society lives in conditions of transformations or not all spheres of life. And in these conditions, there is a need for highly skilled specialists who would effectively manage the social processes. Accordingly, there is a need for high-quality training of modern specialists in public administration. Reforms and institutional transformations in the education sector are also accompanied by significant changes in the educational process of higher education. The development of higher education in Ukraine is based on certain principles and in accordance with the requirements of the European higher education sphere.*

The article deals with the methodology, which allows to form and develop a communicative culture of future specialists of public administration in the process of their professional training. The methods, means, and also organizational forms of training, which are determined by the content of educational disciplines, are explored. The influence of the mentioned methods on the formation of the communicative culture of

students of higher educational institutions, which carry out professional training of specialists in the field of management, is determined.

Professional training is carried out using a variety of modern teaching methods. Active teaching methods can achieve the goals and promote personal and professional growth. The methods of interactive learning are very convenient for the practical training of psychologists because they facilitate the process of learning knowledge and working out professional skills.

The communicative orientation of training in higher education institutions should consist in changing the ratio of theoretical and practical training. The article shows that vocational training should be based not only on in-depth study and mastering of theoretical knowledge of diverse disciplines, which are necessary for one or another activity, but also for the practical mastery of those skills and skills of professional activity that is required by the modern level of development of society.

Keywords: methodology, training sessions, communicative culture, professional training, specialists in public administration

УДК 004.9: 811.111

НОВІТНІ МЕТОДИКИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Н. Ю. ЯМНИЧ, старший викладач,

E-mail: yamnatasha@i.ua

ORCID: 0000-0003-4298-9075

Н. С. ХАРЧУК, старший викладач,

E-mail: harchuk50@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1437-5834

Л. Р. ДАНЬКЕВИЧ, старший викладач,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: ludmila_dank@mail.ru

ORCID: 0000-0003-2576-5280

Анотація. У цій статті аналізується відбір, поєднання та системне впровадження методів викладання іноземної мови, використання яких у навчальному процесі сприяло б набуттю знань, умінь і навичок студентів. Особлива увага приділяється комунікативним методам навчання; пояснюється розмежування між поняттями «комунікативний» та «інтерактивний» метод навчання. В статті аналізується комбінування різних способів подання навчального матеріалу з використанням методики управління знаннями; досліджується технологія змішаного навчання, зокрема вивчається ефективність застосування методу кейсів для досягнення цілей навчання професійної іноземної мови та міжкультурної адаптації. Розглянуто різні аспекти застосування методу аналізу конкретних прикладів у викладанні англійської мови професійного спрямування; проаналізовано причини введення «case studies» у методики навчання іноземної мови професійного спрямування, а також надаються рекомендації щодо ефективного застосування даної методики на заняттях; розроблено підходи до